

Sygn. akt II Ca 194/14

POSTANOWIENIE

Dnia 17 kwietnia 2014 roku

Sąd Okręgowy w Piotrkowie Trybunalskim II Wydział Cywilny Odwoławczy

w składzie następującym:

Przewodniczący:	SSO Jarosław Gołębiowski
Sędziowie:	SSO Stanisław Łęgosz SSR del. Magdalena Wojciechowska (spr.)
Protokolant:	Paulina Neyman

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 17 kwietnia 2014 roku

sprawy z wniosku J. S.

o uchyleniu się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku

na skutek apelacji J. S.

od postanowienia Sądu Rejonowego w Bełchatowie z dnia 12 grudnia 2013 roku, sygn. akt I Ns 543/13

postanawia: uchylić zaskarżone postanowienie i sprawę przekazać do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Bełchatowie pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania za instancję odwoławczą.

Sygn. akt II Ca 194/14

UZASADNIENIE

Zaskarżonym postanowieniem z dnia 12 grudnia 2013 roku Sąd Rejonowy w Bełchatowie, po rozpoznaniu sprawy z wniosku (...) z siedzibą w O.z udziałem Z. S., J. S.i M. S.o stwierdzenie nabycia spadku po W. S.oraz sprawy z wniosku J. S.o uchylenie się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku w przedmiocie wniosku J. S.o uchylenie się od skutków niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, oddalił wniosek J. S..

Podstawę powyższego rozstrzygnięcia stanowiły przytoczone poniżej ustalenia i rozważania Sądu Rejonowego:

Spadkodawca W. S., syn S. i H. zmarł dnia 22 listopada 2010 roku w miejscowości B.; ostatnio stale przed śmiercią zamieszkiwał w N. gmina Z..

W chwili śmierci spadkodawca pozostawał w związku małżeńskim z Z. S.. Pozostawił dwóch synów: J. S. i M. S.. Nikt ze spadkobierców nie odrzucił spadku, nie zrzekł się dziedziczenia, nie został uznany za niegodnego dziedziczenia.

Nie był sporządzany u notariusza akt poświadczenia dziedziczenia. Zmarły nie sporządził testamentu. W skład spadku wchodzi gospodarstwo rolne.

J. S.o śmierci swojego ojca W. S.dowiedział się w dniu jego śmierci. O zadłużeniu ojca dowiedział się 1 czerwca 2012 r., kiedy to otrzymał od (...)pismo o zadłużeniu ojca w wysokości 2.800 zł. Wnioskodawca J. S.nie ustalał, czy jego ojciec posiadał inne zadłużenie. O zadłużeniu ojca wskazanym w wniosku o stwierdzenie spadku złożonym przez (...)z siedzibą w O.dowiedział się, kiedy otrzymał odpis wniosku.

Wniosek (...)z siedzibą w O.o stwierdzenie nabycia spadku po W. S.został doręczony J. S.13 listopada 2013 r.

Dnia 9 marca 2010 r. Sąd Rejonowy w Belchatowie w sprawie I Nc 358/10 wydał przeciwko Z. S.i W. S.nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym, w którym nakazał Z. S.i W. S.solidarnie zapłacić na rzecz (...)z siedzibą w O.kwotę 17.357,75 zł wraz z odsetkami oraz kosztów procesu.

Dnia 17 grudnia 2010 r. Sąd Rejonowy w Belchatowie nadał temu nakazowi klauzulę wykonalności.

Sąd Rejonowy wskazał, iż w myśl art. 1015 §1 k.c. oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku może być złożone w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania. Wskazany termin z racji jego charakteru jest nieprzywracalny. Brak oświadczenia spadkobiercy w powyższym terminie jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże, gdy spadkobiercą jest osoba nie mająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza (art. 1015 §2 k.c).

Ustawa przewiduje możliwość uchylenia się przez spadkobiercę, który pod wpływem błędu lub groźby nie złożył żadnego oświadczenia w terminie od skutków prawnych niezachowania terminu.

W myśl art. 1019 §1 k.c. jeżeli oświadczenie o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby, stosuje się przepisy o wadach oświadczenia woli z następującymi zmianami:

1. uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia powinno nastąpić przed sądem;
2. spadkobierca powinien jednocześnie oświadczyć, czy i jak spadek przyjmuje, czy też go odrzuca.

Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia o przyjęciu lub o odrzuceniu spadku wymaga zatwierdzenia przez sąd (art. 1019 §3 k.c).

Spadkobiercy przysługuje uprawnienie do uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia pod wpływem błędu jeżeli:

- składający był w błędzie co do treści czynności prawnej (art. 84 §1 zd. 1 k.c),
- błąd był subiektywnie i obiektywnie istotny (art. 84 §2 k.c).

Wnioskodawca w swoim wniosku o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych nie złożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po W. S. powołał się na błąd co do składników wchodzących w skład spadku po W. S..

Jak wskazał Sąd Najwyższy podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 §2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2k.c).

Sąd Rejonowy uznał, że nie wnioskodawca J. S.nie może uchylić od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia spadkowego, albowiem nie dokonał należytej staranności w zakresie ustalenia stanu prawnego

dotyczącego spadku i konsekwencji prawnych nieodrzczenia spadku po swoim ojcu. Podkreślono, że zadłużenie W. S. w kwocie 17.357,75 zł było zadłużeniem solidarnym spadkodawcy i jego żony Z. S.. J. S. w łatwy sposób mógł więc już po śmierci swojego ojca ustalić, czy spadek po W. S. jest obciążony; wystarczająca w tym zakresie była rozmowa z swoją matką Z. S..

Sąd Najwyższy wielokrotnie podkreślał, iż podstawę uchylenia się przez spadkobiercę od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o przyjęciu lub odrzuceniu spadku może stanowić błąd prawnie doniosły (art. 1019 § 2 w zw. z art. 84 § 1 zd. 1 i § 2 k.c.). Błędem takim nie jest niezajomość przedmiotu spadku pozostająca w związku przyczynowym z niedołożeniem przez spadkobiercę należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 czerwca 2005 r. w sprawie IV CK 799/04, opubl. OSNC 2006 r., Nr 5, poz. 94). Przy ocenie niedołożenia należytej staranności należy brać okoliczności sprawy i ustalenia jakich aktów staranności można było wymagać od uczestników. Niepodjęcie określonych, uzasadnionych w danej sytuacji działań mogłoby prowadzić do oceny o niedołożeniu przez spadkobiercę należytej staranności wyłączającej skuteczne powołanie się na błąd co do przedmiotu spadku. Zdaniem Sądu Rejonowego J. S. powołując nie dopełnił aktu staranności celem ustalenia majątku spadkowego swoim ojcu i ewentualnego podjęcia decyzji o odrzuceniu spadku po nim. Już w dacie 1 czerwca 2012 r. J. S. podjął wiadomość, iż spadek może być obciążony długami i już wówczas powinien powziąć wątpliwość co do rzeczywistego stanu spadku po swoim ojcu.

Sąd nie dał przy tym wiary zeznaniom J. S., iż dowiadywał się w(...)o zadłużeniu ojca i uzyskał wiadomość, że poza zadłużeniem 2.800 zł ojciec nie posiada żadnego innego zadłużenia; twierdzenia te nie zostały w żaden sposób udowodnione przez wnioskodawcę, a nadto w oczywisty sposób przeczy tym twierdzeniom nakaz zapłaty z dnia 9 marca 2010 r. wydany przez Sąd Rejonowy w Belchatowie w sprawie I Nc 358/10. Nie sposób uznać, że (...)nie posiadał wiedzy o tym zadłużeniu W. S., skoro posiadał już w dacie śmierci swojego dłużnika tytuł wykonawczy.

W tej sytuacji Sąd I instancji nie stwierdził, aby błąd J. S. był prawnie doniosły w rozumieniu art. 84 § 2 k.c. i orzekł jak w postanowieniu częściowym.

Apelację od powyższego postanowienia wniósł uczestnik J. S. zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

- naruszenie prawa materialnego tj. art. 1019 § 2 kc przez błędną jego wykładnię wyrażającą się w ogólnikowym powołaniu się na brak staranności J. S. w uzyskiwaniu wiedzy o rzeczywistym stanie majątku spadkowego po W. S. jako okoliczności wyłączającej zastosowanie tego przepisu w sytuacji, gdy J. S. pozostawał w prawnie doniosłym błędzie co do składników wchodzących w skład spadku i przy dochowaniu należytej staranności o istnieniu długu w kwocie 17357,75 zł. na rzecz (...)dowiedział się dopiero w dniu 13 listopada 2013 roku i nie było możliwości by dowiedział się o nim wcześniej od matki;

- naruszenie przepisów postępowania tj.:

art. 233 § 1 kpc przez zaniechanie wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego polegające na nieuwzględnieniu twierdzeń J. S.

-art. 227 kpc przez oddalenie wniosku dowodowego o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka A. S. w celu ustalenia faktów mających dla sprawy istotne znaczenie zwłaszcza co do tego, że J. S. pozostawał w prawnie doniosłym błędzie co do składników majątku spadkowego po W. S..

Wskazując na powyższe apelujący wnosił o zmianę postanowienia i uwzględnienie wniosku J. S. z dnia 22 listopada 2013 roku w przedmiocie zatwierdzenia uchylenia się przez niego od skutków prawnych niezłożenia w terminie oświadczenia o odrzuceniu spadku po W. S. i zasądzenie na jego rzecz kosztów procesu, ewentualnie o uchylenie postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi I instancji do ponownego rozpoznania wraz z rozstrzygnięciem o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja jest uzasadniona i skutkuje uchyleniem zaskarżonego postanowienia oraz przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania.

W pierwszej kolejności zwrócić należy uwagę na ujawnione wątpliwości natury procesowej. Wraz z wnioskiem o zatwierdzenie uchylenia się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku J. S. złożył wniosek o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka A. S.. Na posiedzeniu w dniu 12 grudnia 2013 r. Sąd Rejonowy oddalił wniosek. W uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia nie wskazał jednak przyczyn oddalenia wniosku dowodowego.

Sąd Rejonowy zarzucił wnioskodawcy niedołożenie należytej staranności w ustalaniu rzeczywistego stanu majątku spadkowego po swoim ojcu. Jednocześnie odmówił wiarygodności zeznaniom J. S. wskazując, iż jego twierdzenia nie zostały należyście udowodnione. Podkreślić należy, że J. S., wnosząc o dopuszczenie dowodu z zeznań świadka, szczegółowo określił okoliczności, na które A. S. miała zostać przesłuchana. W ocenie Sądu Okręgowego powołane okoliczności są istotnymi z punktu widzenia rozstrzygnięcia, w tym dokonania ustaleń w przedmiocie dołożenia przez wnioskodawcę należytej staranności w ustalaniu stanu spadku.

Wskazać ponadto należy, iż uchylenie się od skutków prawnych niezachowania terminu do złożenia oświadczenia o odrzuceniu spadku, dokonane na skutek błędu co do składników majątkowych wchodzących w skład spadku, ograniczone zostało terminem rocznym, liczonym od dnia wykrycia błędu (art. 88 § 2 kc w zw. z art. 1019 § 1 kc, który nakazuje stosować przepisy o wadach oświadczenia woli). Zgromadzony przez Sąd Rejonowy materiał dowodowy nie pozwala ustalić czy termin ten został przez wnioskodawcę zachowany.

W tym stanie rzeczy Sąd Okręgowy na podstawie art. 13 § 2 kpc w zw. z art. 386 § 4 kpc uchylił zaskarżone postanowienie i przekazał sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi Rejonowemu w Belchatowie pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach za instancję odwoławczą.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Rejonowy winien dopuścić dowód z zeznań świadka A. S. na okoliczność pozostawiania wnioskodawcy w błędzie co do składników wchodzących w skład spadku po zmarłym ojcu, w tym co do chwili powzięcia informacji o istnieniu długu w wysokości 17.357,75 zł oraz co do dołożeniu należytej staranności w ustalaniu stanu majątku spadkowego. Sąd winien również przeprowadzić postępowanie dowodowe służące ustaleniu zachowania przez J. S. rocznego terminu, o którym mowa w art. 88 § 2 kc.